

Ogen open voor arme volken

**Uitgave van het
Humanistisch Verbond**

Verschijnt om de veertien dagen

**24ste jaargang nummer 13
28 juni 1969**

Hoofdredacteur: dr. A. L. Constandse

Redactieraad:

**mr. dr. M. Rood-de Boer, prof. dr. J. C. Brandt
Corstius, H. Mozes, mej. E. van der Reijden,
R. de la Rie, mr. dr. H. J. Roethof**

**Redactiesecretaris: F. C. van Soesbergen
Paulus Buyslaan 23, Amersfoort
Telefoon 03490-16474**

**Administratie, abonnementen en advertenties:
postbus 114, Utrecht, telefoon (030) 24641
giro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht**

Advertentietarieven op aanvraag

**Abonnementsprijzen per jaar:
voor Nederland, andere E.E.G.-landen, Suriname
en de Antillen f 9,50,
overige landen f 12,-
Losse nummers f 0,50**

In dit nummer (8 pag.) o.a.

Casper Vogel: Omgaan met de dood (pag. 3)

Casper Vogel: The Queen (pag. 4)

Ir. H. J. Rutgers: Bescherm de vrucht (pag. 5)

Ds. J. P. van Mullem: Améry contra Szczesny (pag. 5)

HET koninkrijk der Nederlanden heeft autonome gewesten op het Amerikaanse half-rond. We zijn er een maand geleden pijnlijk aan herinnerd door de opstand op Curaçao. Deze deed denken aan het oproer van gekleurden in steden der Verenigde Staten, waar eveneens huizenblokken in brand zijn gestoken. En de oorzaken waren dezelfde: de jammerlijke sociale verhoudingen. Dat de toestanden op de Antillen alles te wensen overlieten was wel eerder aan het licht getreden, onder andere in rapporten van vakbondleiders die West-Indië hadden bezocht. Maar men schonk daaraan nauwelijks aandacht. Er werden kleurrijke en romantische films van dit gebied vertoond; leden van de koninklijke familie maakten er geslaagde plezierreizen heen; ministers kwamen er met optimistische verwachtingen vandaan. En wederom waren er blijkbaar woelingen nodig, om te erkennen wat er allemaal aan de situatie ontbrak.

HET militaire optreden van ons land is gekenschetst als een rest van het kolonialisme. Een aantal politieke partijen hebben aangedrongen op een zo spoedig mogelijke verandering van het statuut van het koninkrijk, of op de volkomen onafhankelijkheid van deze rijkdelen. Het bestuur van de Antillen heeft daar nooit sterk om gevraagd en de Nederlandse regeringen evenmin. Welke belangen hadden zij bij handhaving van de bestaande toestand? Er zijn op de Antillen grote olie-raffinaderijen gevestigd van de Shell en de Standard, die blijkbaar Nederlandse bescherming op prijs stelden. Onze vloot kon zich beroepen op de plicht, een taak in overzeese gebieden te vervullen en op grond daarvan beperkingen afwijzen. Er is anderzijds een object van hulpverlening aan gebieden, jegens welke wij een historische schuld hebben. Zo bleven de banden bestaan.

INTUSSEN zijn miljoenen landgenoten met een schok gewaar geworden, dat we van Nederland uit weinig hebben gedaan, om de sociaal-economische structuur van deze eilanden te helpen wijzigen. En deze structuur lijkt veel op die van Latijns-Amerika. Er is een rijke elite, die haar vermogen grotendeels belegd moet hebben in banken en ondernemingen der ontwikkelde landen, en

die samenwerkt met buitenlandse maatschappijen. De werkende massa is er schandelijk verwaarloosd. Het actie-comité van de Antillanen in ons land heeft in zijn informatie-bulletin de aandacht gevestigd op de volgende feiten: 'Er zijn grote tegenstellingen tussen arm en rijk. Het inkomen is geconcentreerd bij een kleine bovenlaag. De rijken worden steeds rijker en de armen steeds armer... Er wordt geen vermogensbelasting geheven, zodat bedrijfswinsten niet ten goede komen aan verhoging der produktiviteit, maar ter vergroting van het persoonlijke vermogen worden aangewend... Een derde van de totale bevolking lijdt armoede en nog eens één derde leeft op de rand van armoede... Een derde van de beroepsbevolking is werkloos. Er wordt weinig geïndustrialiseerd maar wel (in de raffinaderijen) gemechaniseerd. De woontoestanden zijn erbarmelijk...' Aldus dit comité.

ER wordt intussen wel gesproken over verhoogde hulpverlening. Maar wat betekent deze als de economische semi-feodale structuur niet verandert? Als bevoorrechte cliënten een werkelijke democratisering verhinderen? Als de corruptie blijft bestaan? Nederland heeft enerzijds die gebieden tot het koninkrijk gerekend, maar anderzijds achterlijke sociale verhoudingen gerespecteerd. En toen de noodtoestand zich in oproer openbaarde moest het optreden, om 'de orde te herstellen'. Het is een beleid, dat we overal elders aanklagen. En er schuilt ook deze lering in: dat we in de minder ontwikkelde gebieden niets wezenlijks kunnen veranderen, ondanks alle liefdadigheid, als de maatschappelijke verhoudingen er min of meer feodaal blijven. Het meest betreurenswaardige was weer, dat gewelddadige uitbarstingen dit feit pas onder ieders aandacht brachten. Een harde les.

HET is natuurlijk moeilijk zich te mengen in aangelegenheden van een gebied, dat men eigenlijk als autonoom zou willen beschouwen. Maar in elk geval moet men inmenging afwijzen die dient om overleefde situaties in stand te houden. Dan is hulp voor drastische hervormingen veel eerder te verdedigen. En zulk een steun wordt zelfs plicht voor een gewezen 'moederland'.

KRITISCH ALLERLEI

Celibaat (1)

VAN de rooms-katholieke priesters in Nederland en de kandidaatpriesters die kort voor hun wijding staan wijst driekwart de celibaatswet in haar huidige vorm af. Slechts vijf percent gaat geheel met de huidige situatie akkoord.

42 percent heeft het celibaat wel eens als grote last ervaren; 20 percent vindt dat het celibaat aan het eigen geluk veel of zeer veel afbreuk doet; een even groot percentage heeft wel eens serieus overwogen het priesterschap op te geven vanwege het celibaat; één op de vijf laat weten het celibaat indertijd niet als iets zinvols te hebben aanvaard, maar 'op de koop toe' genomen te hebben; even groot is de groep van hen die meedelen dat zij het celibaat waarschijnlijk of zeker niet meer op zich zouden nemen als ze op nieuw voor de keus werden gesteld; 16 percent weet nu reeds, waarschijnlijk of zeker te zullen huwen als de celibaatswet wordt opgeheven. Het resultaat van de hier bedoelde enquête geeft een triest beeld van het priesterambt!

Celibaat (2)

MAAR de Duitse bisschoppen blijven loyaal vasthouden aan de celibaatsverplichting. Dit zei kardinaal Döpfner voor de KRO-telvisie. De kardinaal zei over de democratisering in de kerk: het is goed dat op alle niveaus medeverantwoordelijkheid en collegialiteit groeien, maar hij had ook reserves. Men kan bij benoemingen meer democratisch te werk gaan, maar men moet ervoor oppassen er het staatsrechtelijk etiket van democratie op te plakken. Dan vervallen we in de nieuwe fout, meent de kardinaal. Democratisering in de kerk moet langzaam gaan, opdat er geen brokken ontstaan. En dan te bedenken dat juist Duitsland de democratie broodnodig heeft!

Celibaat (3)

SINDS 1966 loopt het aantal rooms-katholieke priesters in Nederland terug, voornamelijk als gevolg van het verhoogde aantal uittredingen en het verminderde aantal nieuwe wijdingen. De aanwas is zelfs niet meer voldoende om de natuurlijke sterfte op te vangen. De komende jaren zal deze ontwikkeling nog versterkt worden. Bovendien zal door de geringe aanwas en het hogere aantal uittredingen het priesterkorps snel vergrijzen. In vier jaar (van 1 januari 1965 tot 1 januari 1969) is het priesterkorps per jaar gemiddeld met ruim honderd geslonken van 13.570 tot 13.141.

In feite echter heeft de daling zich vooral de laatste twee jaren voorgedaan. In 1968 stierven 189 priesters, traden er 196 uit en kwamen er 145 bij: een negatief verschil van 240.

Sacrament

DE United Methodist Church in de VS heeft in St. Louis een congres gehouden over de eredienst. Bisschop Thomas van Des Moines (Iowa) zei daar, dat het nuttigen van een broodje-bal-gehakt en een frisdrank bij de communie aanvaardbaar is als deze artikelen godsdienstige betekenis hebben voor de communicant, immers 'dit sacrament moet in elke periode zin en kracht hebben. We zijn vastbesloten geen dingen te blijven doen die geen betekenis hebben in de wereld van nu'. Als brood en wijn gemoderniseerd mogen worden kan men van de kerk ook wel een snackbar maken!

Vrijzinnig

BIJ de overgrote meerderheid van de Tweede Kamer bestaan geen bezwaren tegen het wetsontwerp dat de strafbaarheid wil opheffen van de verstrekking van anticonceptionele middelen (middelen tot voorkoming van zwangerschap) aan minderjarigen onder de achttien jaar. Tevens wordt het verbod opgeheven om zulke middelen openlijk ten toon te stellen en aan te bieden. Dit bleek bij het kamerdebat over dit wetsontwerp, dat nog een erfenis is van het kabinet-Cals, en dat ten nauwste samenhangt met een ander wetsontwerp (de Wet op de medische hulpmiddelen). Daarin worden regelen gesteld ter waarborging van een goede kwaliteit. Slechts drie kamerleden - de heren Jongeling (GPV), Abma (SGP) en Nuijens (Boeren) - bleken principiële tegenstanders te zijn van de opheffing der verbodsbepalingen.

Zwangerschap

DE Sociaal-Economische Raad (SER) is van mening dat verhinderd moet worden dat een vrouwelijke werknemer uitsluitend op grond van haar huwelijk tegen haar wil wordt ontslagen. Ontslag op deze grond dient naar het oordeel van de raad in het burgerlijk wetboek te worden toegevoegd aan de voorbeelden met betrekking tot kennelijk onredelijke beëindiging van de dienstbetrekking door de werkgever. De raad is algemeen van oordeel dat zwangere werknemers aanspraak kunnen maken op ziekengeld, wanneer zij hun werk niet meer kunnen verrichten, maar daarom niet ontslagen mogen worden. We kijken er van op. We dachten namelijk dat wij al lang zo ver waren!

Onverwacht

IN de Haagse Post stond een interview met de vakbondsleider Jan Koningh. Veel mensen van het huidige Nieuw Links komen oorspronkelijk van rechts, zegt Koningh. 'Lieden als Lammers, christelijke hoek, vader AR. Neem een geval als die knaap, die nou in de kamer zit. Hans van den Doel, gereformeerde ouders, ik geloof gefrustreerd door zijn vader, vandaar dat hij nou zo verschrikkelijk links wil doen. Ik zeg erbij links wil doen. Noem maar een aantal van die knapen op, grotendeels komen ze uit de rechtse hoek. Marcel van Dam, lid van de KVP geweest, Frits van der Poel. Ze zwaaien allemaal door het midden heen. En iedereen die ze tegenkomen in het midden en die daar blijft staan wordt uitgekreten voor rechts.' Zo heeft de orthodoxe godsdienst onverwachte gevolgen!

Hitler

IK las in de krant dat er in Spanje een mis was opgedragen voor Hitler. Dat is op zichzelf niet erg, want God is er voor iedereen. Maar dat werd toegelaten dat er

werd gedemonstreerd met hakenkruisen vind ik verschrikkelijk. In 1940-1945 mocht je in Nederland geen lid zijn van de NSB en terecht, omdat die niet terugschrok voor terreur. En de kerk was zich daar goed van bewust. Wordt de houding van de kerk niet een aanfluiting en dat in een tijd waarin de nazi's al weer hun kop opsteken. Waar blijft Rome nu? Als het om andere problemen gaat, schuwen zij niet pastoor Miedema en anderen hun ontslag te geven. En die deden toch eerlijk hun plicht. Zo verzucht mevr. Grootjes-Post in de Volkskrant, en zij heeft gelijk.

Waarschuwing

DINSDAGMIDDAG werden we door iemand uit de Tweelingstad opgebeld, die ons meedeelde dat hij de zekerheid heeft dat er in Harderwijk-Zuid een gluurder zijn duistere bedrijf uitoefent. Als deze 'voyeur' ergens in de late avond nog licht ziet branden en een open spleet in een gordijn ontdekt, probeert hij op de een of andere manier naar binnen te kijken om te zien of er zich in de verwarmde huiskamer misschien een vrouw of meisje ontleedt om op het voor hem gunstige moment in haar pyjamabroek te kunnen stappen. Treft de seksueel gestoorde of 'supergevoelige' een slaapkamer, nou ja dan boft hij en heeft kans op de beste beurt van de avond. Doel van dit artikel is medewerking te verlenen om de gluurder, die tot laat in de avond en vooral bij ongunstig weer zijn rondjes maakt, te kunnen ontmaskeren en voorts om ieder aan te raden vóór het ontkleden de gordijnen volledig te sluiten, zeer zeker als leden van het zwakke geslacht in de badkamer een Eva's rol gaan vertolken. Men zij gewaarschuwd! Aldus Schilders' Nieuws- en Advertentieblad van Harderwijk en Omstreken, welk blad op deze wijze zijn steentje bijdraagt aan de sex-mode!

De dood

*La mort le fait blesmir, pallir,
Le nez courber, les vaines tendre,
Le col enfler, la chair mollir,
Joinctes et nerfs croistre et estendre.
Corps féminin, qui tant es tendre,
Poly, souef, si précieux,
Te faudra il ces maulx attendre?
Ouy, ou tout vif aler es cieulx.*

*De dood benauwt de mens, zij breekt
de neus hem, knijpt zijn nek versmachtend,
de adren verstrammen, 't vlees verweekt,
gewricht en zenuw zonder krachten.
Lichaam der vrouw, der broze, zachte,
tedere, glanzende godin,
staan zulke weeën je te wachten?
Ja, of ga levend de hemel in!*

François Villon (1431-±1489)
Vertaling Bert Decorte

Omgaan met de dood

ZO veel als we doen om de geboorte te begeleiden, en er optimale condities voor te zoeken, zo weinig doen we met betrekking tot de dood. Stervende mensen raken vaak in een isolement; in ziekenhuizen duren visites aan stervenden opvallend korter dan aan 'gewone' zieken; we voelen ons onbeholpen en weten nauwelijks raad met de dood. Ook bij artsen en verplegend personeel valt zo'n schroomvalligheid en contactstoornis te bemerken. Zo goed als de medische wereld de mens bij het begin van het leven helpt, zo zeer laat hij hem bij het einde in de steek.

HET op 6 en 7 juni in Amsterdam gehouden symposium 'Omgaan met de dood', waarop de conclusies werden getrokken, had tegen het einde nog een verrassing. Terwijl alle sprekers, wetenschapsmensen uit binnen- en buitenland, het erover eens waren dat er wat betreft de begeleiding van stervenden nog alles ontbreekt, kreeg een motie die pleitte voor uitbreiding van de medische vakopleiding in dit opzicht nog niet eens voldoende belangstelling om in stemming gebracht te worden. Er was toch alle aanleiding toe. Nederlandse artsen beklagden zich over het waas van stilte dat rond een opgegeven patiënt hangt. In de VS wordt een arts er geen doekjes om, als de patiënt ernaar vraagt. Maar in Nederland houden de medici vast aan wat een der deelnemers 'de grote leugen' noemde.

DE Amerikaanse mevrouw Ruth Abrams, docente aan de Harvard Medical School in Boston, pleitte ervoor het 'afweer-mechanisme' dat kankerpatiënten in de eindfase opbouwen, niet te doorbreken. 'Het is', zei ze, 'het middel dat de patiënt gekozen heeft om het beeld dat hij van zichzelf heeft te handhaven'. Maar Dr. Lawrence LeShan, psycho-therapeut te New York, pleitte er voor de patiënt tot het einde toe als volwassene in plaats van als kind te behandelen. Sterker dan door de angst voor de dood worden veel patiënten beheerst door de angst nooit echt te hebben geleefd. Ze hebben spijt geen lied te hebben gezongen met speciale woorden en muziek. De therapeut moet niet meedoen aan het complex van stilte, maar zo mogelijk de muur doorbreken en samen met de patiënt zoeken welk lied hij heeft willen zingen en waarom het niet ging. Niet om de fouten op te sporen, maar om te zoeken wat goed was. 'Als een patiënt in z'n laatste levensuur zichzelf terugvindt is er iets groots gebeurd.'

HOE STERVEN WIJ?

WAT deze verschillende opvattingen in de praktijk kunnen betekenen illustreert een vergelijking van de televisiefilm over het Londense St. Joseph's Gasthuis voor de Stervenden (uitgezonden op 2 juni j.l.) en de op het symposium gedraaide documentaire 'Death' van Arthur en Evelyn Barron, opgenomen in het Calvary Hospital in New York. Uitgangspunt in Londen is: de dood helpen verzachten, door een sfeer van harmonie te scheppen. St. Joseph's is een oase van rust, licht, bloemen en properheid, al wordt het vredige karakter van de zorg voor de stervenden wat al te nadrukkelijk gedragen door een 'opgelegde' Roomse blijmoedigheid. Zeker, Calvary Hospital wordt ook door Rooms-Katholieken geleid, maar voor de hoop op compensatie in een volgend leven staat hier een taktiek van ontkenning van

het sterven. Zelfs de priester wekt op tot een 'Kom moedertje, smile, lach tegen het leven als je weet dat het nog zoveel erger kan. Wees blij om het goede; het valt allemaal best mee'. In tegenstelling tot St. Joseph's maakt het merendeel van de patiënten zich wijs dat ze er nog eens uitkomen, en die gedachte wordt door de medische staf nog gesteund ook.

DE socioloog dr. Chr. von Ferber uit Mannheim heeft een duidelijke mening over de christelijke troost: 'Hoe wij de dood tegemoet moeten treden hebben we ons nog te weinig afgevraagd, maar gelukkig leven we in een overgangstijd die een tweeduizendjarig beeld van beloning in het hiernamaals achter zich laat'. De filosoof drs. Fons Elders: 'Doordat wij in de achter ons liggende eeuwen de doodsidee steeds verder hebben verdrongen, kunnen we rustig stellen dat de huidige cultuur zich bevindt in een situatie, die vergelijkbaar is met de eindfase van een kankerpatiënt'. Drs. Elders achtte het veelbetekenend dat er ook al een taboe rust op middelen als LSD, 'die ons immers in staat stellen dieper dan ooit tevoren problemen als seksualiteit en dood te onderzoeken; problemen die ook door een taboe beschermd worden'.

DR. LeShan tenslotte: 'Naarmate de cultuur voorwaarts ging, werd het praten over dood en seks steeds vrijer. Het gevoel dat de jonge generatie nu over de wereld draagt houdt een belofte in; of we nou spreken van 'the age of Aquarius' of 'the age of flower-power', misschien dat door zulk een gevoel liefdadigheid weer naastenliefde kan worden. We beginnen voorzichtig te zien dat onze enige keus is zo volledig en zo menselijk mogelijk te leven. Dat wij broeders inderdaad elkaars hoeders zijn. In de naaktheid van het menselijk contact vinden we iets dat we tevergeefs in de leerboeken zoeken: de moed om je te oriënteren op het goede en daardoor op de toekomst'.

CASPER VOGEL

Radiolezingen

HILVERSUM II (radio)

29 juni 1969, 9.45-10.00 uur: Prof. Dr. F. Grewel: Een, twee, drie, vier, vijf, de bakker sloeg zijn wijf.

6 juli 1969, 9.45-10.00 uur: Dr. J. Houtgast: Het begin van alles.

IK geloof, dat de waarde van een groot aantal moderne kunstwerken – de mate, waarin ze boeien, bedoel ik, niet de geldswaarde – ligt in het feit, dat ze een tweede gezicht hebben. Het doet me altijd aan Couperus denken, die in een van zijn verhaaltjes beschrijft, hoe een bepaalde juffrouw hem pas enorm ging fascineren, toen hij haar voor de tweede keer aankeek. Laatst zag ik bijvoorbeeld een reproductie van een schilderij, waar 'Wilde roos' onder stond. 't Was een werveling van sombere kleuren en m'n eerste reactie was: 'Verhip, een wilde roos! Gooi dat maar in m'n pet.' Maar mijn tweede blik ontdekte een gezicht, het gezicht van een vrouw, zo afgrijselijk wreed, dat ik het voor geen goud in m'n huis zou willen hebben en toch maakte het toen meer indruk op me, dan een echte wilde roos gedaan zou hebben, hoeveel ik ook van rozen hou. Soms zijn het de kleuren, die boeien; soms, bij nader inzien een vorm en dat schoot me te binnen, toen we vanmiddag zaten te kijken naar de productie, waar onze nieuwe H.V. radio- en T.V.-regisseurs, Han Meier, zijn T.V.-cursus mee afsloot. In 't begin snapte ik er niets van en gelukkig bleek ik na afloop niet de enige te zijn. Nu heb je bij T.V. geen 'tweede blik'. In veel gevallen heel fijn, maar hier was 't beslist jammer, want toen het tot me doordrong, wat er op dat scherm gebeurde was en wat Han Meier ermee had willen uitdrukken, toen begreep ik, dat dat zò intens geraffineerd knap gedaan was en ik ontdekte er, ook weer achteraf, zoveel facetten aan, dat ik het graag nog eens zou willen zien. Heel vaag – ik ben nu eenmaal een leek in 't kwadraat – heb ik de notie, dat we vanmiddag echte T.V. hebben gezien; de T.V., die een eigen taal heeft, die we nog lang niet kennen en waar we pas geleidelijk aan zullen gaan wennen.

Even heel kort de inhoud: de tekst is van Brecht; een doktersvrouw in het Frankfurt van 1936, een jodin, besluit haar koffers te pakken en naar Amsterdam te gaan, want getrouwd zijn met een jodin doet haar man schade. Over een paar uur gaat haar trein. Ze telefoneert met een paar kennissen, repeteert voor zichzelf het gesprek, dat ze met haar man zal hebben en heeft tenslotte inderdaad een gesprek met hem, dat natuurlijk toch anders verloopt, dan ze gedacht heeft.

Daartussendoor laat Han Meier op een merkwaardige wijze, door een mime-speler een verhaal vertellen, dat er ergens in Hongarije, geloof ik, een vrouw opstaat uit haar graf, na 100 jaar. Ze maakt een praatje met verschillende mensen, vraagt om water, maar de mensen zeggen: 'Nee, je moet dit water niet drinken, het is zo gehoord tegenwoordig.' Dat is in feite het enige nieuws, dat ze haar na 100 jaar kunnen vertellen: het water is zo gehoord. De man van de joodse vrouw ziet de zaak ook niet zo ernstig in: 't zal niet lang duren die nare toestand. De mensen weten het niet, ze beseffen het niet. Voor hen is er geen nieuws.

Tot mijn spijt kan ik met geen mogelijkheid beschrijven of ook maar bij benadering uitlegen, hoe Han Meier deze twee verhalen door elkaar gestrengeld heeft. Daar is het dan ook T.V.-taal voor. U zult het filmpje nooit zien; helaas, maar laat me u hierbij verzekeren, dat onze nieuwe regisseur die nieuwe T.V.-taal in de toekomst uitstekend zal gaan beheersen en dat hij in staat zal zijn er fascinerende dingen mee te doen.

Nummer 14 van Mens en Wereld zal verschijnen op 19 juli en nummer 15 op 16 augustus 1969

The Queen: Travestie en identiteit

MANNEN als vrouwen verkleed. Dat is natuurlijk meer dan de keiharde lacher waarop het jarenlange succes van Snip en Snap berust. Travestie intrigeert. Omdat het de verschijning accentueert, zonder het wezen te raken. Daarom is het ook een beetje tragisch. Het is nooit echt maar altijd alsôf, ook al is schijn bedrieglijk. Meestal blijven we steken in de vermakelijkheid van de buitenkant. Soms is die schijnwerkelijkheid behalve vermakelijk ook een beetje schrijnend, zoals in de documentaire film The Queen, die de Amerikaan Frank Simon twee jaar geleden maakte. Een film over een travestie-wedstrijd. Zonder gemoraliseer, zonder intrige, zonder afkeuring of medelijden. Gewoon zoals het is: fascinerend.

...als Miss All American

FRANK SIMON filmde een verkiezing van 'Miss Travestie USA', zoals die al sinds 1961 door een zekere Jack Doroshow wordt georganiseerd. We zien hoe uit de verschillende Amerikaanse staten de travestieten-mooisten in New York bij elkaar komen en zich in een hotel voorbereiden op de verkiezingen. Doroshow, die als 'Smelteloze Sabrina' zelf de hele show leidt, leest de strenge reglementen voor en tijdens de repetities en in de kamers wisselen de deelnemers verhalen en technische 'foefjes' uit. Dat eerste deel van de film heeft al iets ontwapenend gewoons. Van giechelende gesprekken tot nerveuze toestanden als een pruik zoek is. Min of meer hoofdpersoon is de argeloze 19-jarige Richard Finochio, die als Miss Harlow de titel 'Miss All-American of 1967 Pageant' wint, tot woede van een van haar mede-finalisten. De rel wordt bekwaam gesust door Doroshow en door het feit dat het zaalpersoneel ook wel eens naar huis wil. Laatste beelden: Harlow, die wachtend op de bus met het net gewonnen kroontje speelt.

ALS evenement dus een vrij platvloerse show-toestand in Amerikaanse stijl, waar getuige de toegangsprijs van 50 gulden flink munt uit geslagen wordt. Als menselijk gebeuren echter een navrante happening, waar de zaterdagavond-

Richard Finochio

bioscoopganger meer moeite mee zal hebben dan met de dikke en de dunne, al wordt daar ook nog wel eens een broek met een rok verwisseld. Dat komt in de eerste plaats door de integere werkwijze van Frank Simon. Hij heeft er niet 'meer' van willen maken dan het in feite was, door te kiezen voor de 'cinéma-vérité'-stijl. Dat wil zeggen: geen filmische opsmuk door inbreng van buitenaf, geen decor, geen acteurs, maar pure registratie, van a tot z ter plaatse improviserend met bijvoorbeeld licht en camera-instellingen. Het resultaat is (niet alleen technisch gesproken) bewonderenswaard, omdat Simons 'sujetten' de aanwezigheid van de camera niet alleen hebben geduld, maar zelfs aanvaard, getuige de gewone directheid van de 'spontane dialogen'.

Er wordt over alles en nog wat gepraat. Over de familie en hoe ze het vinden, over hormoon-injecties, over de dienst en het afkeuren ('Heb je bij de keuring verteld dat je zo was?' 'Nee, dat hebben ze mij verteld'), over meisjes, verkering ('Mijn vriend wil een jongen, geen meisje') en over schoonheidsgeheimpjes. En dan de verkiezing zelf. Even banaal als iedere miss-verkiezing. Er is de spanning, de glinsterende show, de muziek en het kramptachtige masker waarachter iedere 'Queen' zich verschuilt en waarachter 'gewone' probleempjes schuilgaan als 'hoe blijft mijn pruik het best zitten' en 'hoe komt mijn boezem het beste uit'. Er is de hilariteit om een paar hardnekkige borstharen en om de miss die niet in badpak op wil en het meelijden om de afvallers in elke ronde en de verliezers in de finale.

MAAR centraal blijft de verwondering; niet om het spektakel maar om het verschijnsel travestie. De film wekt in één opzicht een misverstand op: lang niet elke travestiet is homofiel, zoals uit de gesprekken geconcludeerd kan worden. (Bij een onderzoek in de VS bleek twee jaar geleden dat 25 % van een groep van 272 travestieten homoseksueel contact had gehad terwijl volgens Kinsey van de totale bevolking 37 % homoseksuele ervaring heeft.) Ook verlangt niemand van de 'Queens' naar wat zij gewoonlijk noemen 'The Operation' (waarbij ze 'meer vrouw' worden door castratie, afsnijding van de penis en testikels en het maken van een kunstmatige vagina).

OP zich is travestie natuurlijk iets zeer onschuldig, al kunnen sommigen zich toch wel druk

maken om deze 'afwijking'. De Amsterdamse hoogleraar in de psychiatrie dr. P. Kuiper hierover in Sextant, maandblad van de NVSH: 'Je kunt erover gaan delibereren of het nou gezond of ziek is wat ze doen en voelen. Ik vind het aanmerkelijk ziekelijker om je erin te verdiepen hoe je hypervirulente miltvuurbacillen maakt of hoe je het beste een stadsbevolking in een keer kan uitroeien in tijd van oorlog, dan dat je je af en toe eens uitdost met een pruik of een jurk.' Dat zegt dan wel meer over tolerantie dan over begrip van de travestie, maar daarover bestaat dan ook geen eensluidende mening. Prof. Kuiper: 'Er zit bij veel van die neigingen iets van de wens om uit te beelden hoe gek de vrouwen wel zijn. Het is erg essentieel, geloof ik, om in seksueel afwijkend gedrag te zoeken naar de agressieve componenten erin.' En in een rond 'The Queen' geschreven brochure merkt hij verder op: 'Transvestisme hoeft niet primair met seksualiteit in engere zin samen te hangen. Vrouw-zijn is niet slechts seksueel anders zijn dan een man. Het gaat om hetgeen men identiteit noemt, 'hoe je je van binnen voelt.' Prof. Kuiper haalt vervolgens de Amerikaanse auteur Virginia Bruce aan, die vindt dat travestie ook is: vakantie van de mannelijkheid. De travestiet ontvlucht het mannelijke image van 'kloek, vastberaden, agressief en weinig gevoelig' en wil ook voelen, teder mogen zijn, passief, 'net als een vrouw'.

WAT blijft er van deze bespiegeling over in de film? Het is met name Harlow die mij met veel vragen liet zitten. Zelfs in het dagelijks leven is hij een 'mooie jongen', en dat heus niet in denigrerende zin. Er straalt een melancholie van zijn gezicht af die bijna ontroerend is. Hij bezit niet wat we dan doorgaans mannelijkheid noemen maar is hij daarom minder mannelijk? Die mannelijkheid is tenslotte weinig meer dan een imago dat een cultuurpatroon ons oplegt. Door zijn optreden ben je geneigd hem niet meer als man te zien, zo specifiek 'vrouwelijk' is zijn optreden. Maar benut hij dan met die 'vrouwelijkheid' niet een even groot imago als de eerder genoemde mannelijkheid? Achter welk masker moeten we de identiteit zoeken en wat is die identiteit dan wel? Misschien dat in al zijn onduidelijkheid Richard 'Harlow' Finochio zelf nog het beste antwoord geeft: 'Nee, ik voel me niet vaak een jongen. Ik ben ook geen vrouw. Ik voel me mezelf. Ik weet niet precies wat dat is, maar zo voel ik me.' CASPER VOGEL

Bescherm de vrucht

IN het Chemisch Weekblad wijst Dr. Gebhardt op het verschijnsel van beschadiging van de nog ongeboren vrucht van mens en dier, waardoor het ter wereld gebrachte individu afwijkingen vertoont. Meer in het bijzonder gaat het hierbij om beschadigingen die ontstaan door het gebruik van medicijnen en andere schadelijke chemische stoffen. Hoe verschrikkelijk hiervan de gevolgen kunnen zijn hebben wij bij het recente Softenon-drama kunnen ervaren.

DE conclusie van Dr. Gebhardt's betoog is dat het vrijwel ondoenlijk is een nieuw geneesmiddel – of zeggen wij liever een voor ons lichaam vreemde stof – zo te onderzoeken dat schade met absolute zekerheid uitgesloten kan worden. Het ontbreekt ons daartoe aan geschikte proefdieren, en zo ze er zijn dan worden de proeven (wil men ze goed doen) uiterst omvangrijk en daardoor zeer kostbaar. Nu komen wij onvermijdelijk regelmatig met stoffen en omstandigheden in aanraking, waarvan we niet weten hoe deze onze lichaamsgesteldheid en onze levensduur beïnvloeden. Enige voorzichtigheid is hierbij uit de aard van de zaak geboden, maar behoeft daarbij niet tot een ongemotiveerde angst te leiden. Wanneer het onze nakomelingschap betreft ligt de zaak echter anders, erger zelfs. Hier geldt in hoge mate onze verantwoordelijkheid voor het leven van een ander, een ander dan nog wel die ons wel het naast aan het hart ligt. Hoe moeilijk het ook schijnt, ik ben toch van mening dat wij hier met alle kennis die wij thans verworven hebben wel degelijk een verantwoorde houding aan kunnen nemen.

IN deze tijd, nu vrijelijk over seksualiteit gesproken wordt en alle middelen om zwangerschap te voorkomen gemeen goed zijn geworden, kan gesteld worden dat we onderscheid kunnen maken tussen seksuele bevrediging en voortplanting. Twee jonge mensen moeten zich duidelijk voor ogen houden wanneer zij zich seksueel willen uitleven en wanneer zij nakomelingen willen verwekken. In het laatste geval wordt een hoge mate van redelijkheid vereist en worden bovendien grote opofferingen van hen gevraagd. Opofferingen die (waar ze voor gevraagd worden) het zeker waard zijn. Wat heeft men in dat geval te doen? Te doen weinig, te laten des te meer. Op de periode dat men aan kinderen-krijgen gaat denken, zullen beide partners zich moeten gaan voorbereiden. Zoals men zich voor één of andere sportprestatie voorbereidt door training en een bepaalde leefwijze, en zich daarbij allerlei zaken moet ontfeggen, zo moet het voor deze belangrijke zaak toch ook mogelijk zijn, zich opofferingen te getroosten.

DE leefregel die men zal moeten volgen is in wezen zeer eenvoudig. Men moet zo 'natuurlijk' mogelijk leven en vermijden met lichaamsvreemde stoffen in aanraking te komen. Dat begint bij roken, drinken, verdovende middelen en het eindigt bij allerhande medicamenten. Voor wat het laatste betreft zal de arts zeker behulpzaam kunnen zijn, wanneer om één of andere reden nu eenmaal medicijnen gebruikt moeten worden. Wij moeten ons niet verhelelen dat er thans nog maar weinig onschuldige geneesmiddelen zijn. En een geringe overdosering kan vaak reeds fataal zijn. Wij moeten bovendien niet vergeten dat onze voedingsmiddelen ook veelvuldig chemicaliën bevatten. Denkt u maar eens aan de smaak- en kleurverbeterende stoffen of de resten van plantenziektebestrijdingsmiddelen, of de talloze wasmiddelen, die dan wel niet geconsumeerd wor-

den, maar waarvan we toch zeer gemakkelijk kleine hoeveelheden binnen kunnen krijgen.

HET is voor de techniek een onmogelijke opdracht al deze synthetische stoffen op de hier bedoelde werking te onderzoeken. Zelfs het opsporen, of reeds jarenlang in gebruik zijnde stoffen een effect hebben, is uiterst moeilijk. Denkt u maar eens wat er te doen is om uit te maken of roken kanker kan veroorzaken. Welke schade men zich zelf toebrengt door te veel roken, overmatig drankgebruik of verslaving aan verdovende middelen kan men nog zien als ieders eigen zaak. Wanneer men er zijn kinderen schade mee toebrengt wordt het een andere zaak. Daar is men verantwoordelijk voor. En dit geldt des te meer omdat de feiten thans bekend zijn. Het zou een tekortdoening aan de waarde van ons verstand zijn hieraan zonder meer voorbij te gaan. Is het van een stel jonge mensen te veel gevraagd enkele jaren wat meer met hun verstand te leven, wanneer dit ten goede komt aan hun nageslacht? Ik wil de moderne geneeskunst allerminst in de schoenen schuiven dat zij onverantwoord vergiften op de zieke mens loslaat, maar we leven in een tijd die zich zo snel ontwikkelt en die zo ge-commercialiseerd is, dat enige bezinning op zijn tijd nut kan hebben.

H. J. RUTGERS

AMERY CONTRA SZCZESNY

ER verscheen in 1968 in Olten und Freiburg een boek getiteld Die Zukunft der Philosophie, mit Beiträgen von Jean Améry (en anderen). Améry schrijft over Das Jahrhundert ohne Gott (de eeuw zonder god), een buitengewoon helder en klaar artikel. De auteur zegt (Seite 20): '...ik zou gaarne het volgende persoonlijks willen zeggen: Ik geloof (in 't volle bewustzijn natuurlijk, dat het werkelijk slechts om een geloof gaat) aan de kansen van zo'n wetenschappelijk humanisme en ik moge daarbij ook nog verschillen van de opvattingen van mijn vriend Gerhard Szczesny, die... eens schreef: de mens bereikt

zonder transcendentie niet zijn gehele menselijke dimensie. Ik meen dat dit helemaal niet klopt. Ik ben in mijn leven ontelbare rechtschapene... lieden tegengekomen, die juist metafysiek-blind waren; dat hun de volle menselijke dimensie ontbreekt, is mij nergens opgevallen'.

TOT zover Améry. Wanneer ik een enkele opmerking mag maken, zou ik het volgende zeggen: Met wetenschappelijk humanisme bedoelt Améry wat Julian Huxley schreef in z'n 'Ik zie de toekomstige mens'; 'De wetenschappelijke humanist wil niets te doen hebben met het Absolute, inclusief absolute moraal, absolute waarheid, absolute volmaaktheid'. Mij dunkt dat een ieder het in dezen eens kan zijn met Améry en met Julian Huxley. Wetenschap gaat steeds uit van de veronderstelling dat alles 'verbesserungsfähig' is. Het enige Absolute, dat zij stelt en nastreeft is: de Waarheid, de juiste, zuivere waarheid. Met de Fabeltjeskrant wil de wetenschappelijke mens op vragen van de leek, of het echt waar is wat de wetenschap zegt, antwoorden: *echt waar*.

Maar bij de discussie tussen Améry en Szczesny valt het woord 'transcendent' en daarover dient toch wel even iets meer gezegd, dan 'jawel' of 'nee'. En wel het volgende: Op het schoolrooster staan de vakken rekenen, meetkunde, natuurkunde, enz. De universiteit kent de faculteiten van wis- en natuurkunde, medica, historie etc. Deze indelingen zijn niet uit de lucht gegrepen, doch aan de werkelijkheid ontleend. Al wat werkelijk is kan worden geteld (rekenkundig), heeft zijn vorm (vormleer of meetkunde), bestaat uit atomen (natuurkunde), leeft op een of andere wijze (biologie) enzovoorts. Er zijn nu overgangen van de ene naar de andere bestaanssfeer; de volgende dimensie *transcendeert* de voorgaande: de rekensfeer wordt getranscendeerd door de meetkunde, deze door de natuurkunde, deze door de biologie... de sfeer van het harmonische (estetica) door die van het rechtmatige (juristiek), deze door de dimensie der etiek (humanisme). Er is zo gezien dus een *horizontale transcendentie* te distilleren uit het Werkelijke.

SZCZESNY heeft dus gelijk, dacht ik, als hij de mens zonder transcendentie niet volkomen acht. Stel een mens die meervoudig leeft in de sferen van rekenen, meten, van het natuurbestaan, enzovoorts, maar voor wie het esthetische onbekend is. Hij ware onvolmaakt. Gesteld een wezen bekend in alle rijken van het rekenen tot en met het harmonische en juridische, doch aan wie ontbreekt enig etisch besef. Hij ware onvolmaakt. Maar nu gaan wij nog een stap verder, in de geest van ons humanistenboek 'Rede en Religie in het Humanisme' door J. P. van Praag e.a., Amsterdam 1962.

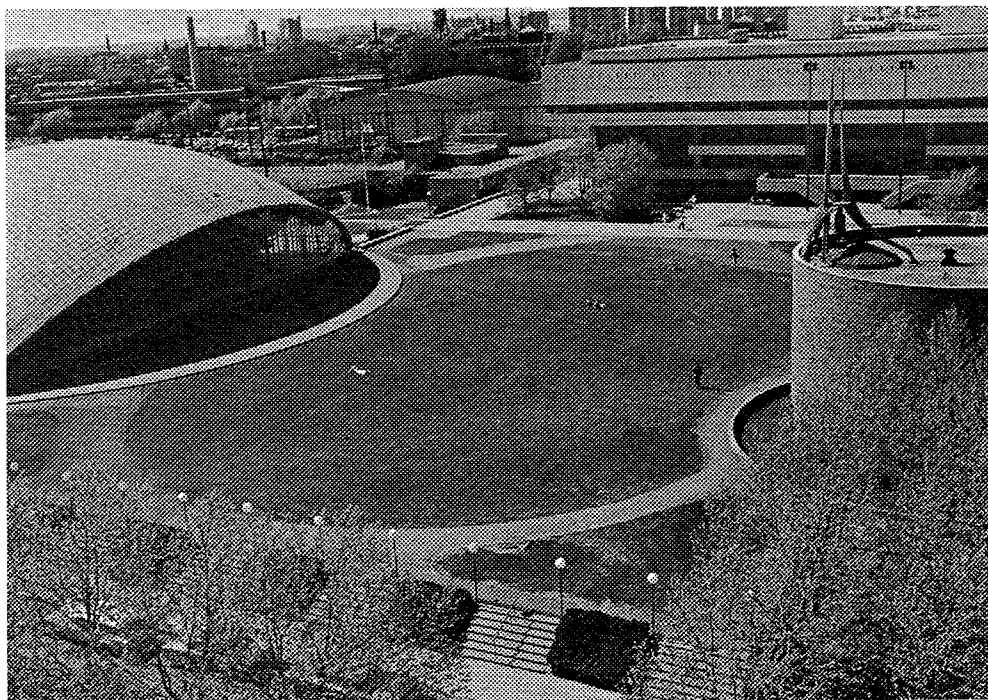
ENCYCLOPEDISCH komt na aritmetiek, geometrie, fysica, biologie... en na estetica, juristiek en etiek... de dimensie der religie. Deze *transcendeert* horizontaal haar voorgangster: de etiek. De mens die religieus transcendeert, die dus het zedelijke transcendeert, heeft besef of krijgt dit voor het méér-dan-het-etische. Boven de mensen doch ook boven de goden stond in het Griekse denken van weleer *de supra-godin Moira*, de Lotsbeschikking. Zij overtrof en regelde al het menselijke, al het humane, al het humaan-etische. Goethe sprak van 'het lieve ding' dat hem leidde. (Zie: Rede en Religie, 171). Dit Moira-besef transcendeert dus (slechts horizontaal) ons etisch besef; ook al onze vorige beseffens. Het is encyclopedisch ons laatste besef... In ons boven aangeduid humanisten-boek komen tal van aanwijzingen aangaande dat religieuze besef voor.

Ik eindig waarmee Améry (Seite 33) z'n opstel besluit: Wanneer gelovige en niet-gelovige mensen elkaar slechts eerst volledig laten gelden, dan zullen zij beter bewapend zijn dan vijftiendertig jaar geleden, indien opnieuw een gemeenschappelijke tegenstander hen zou bedreigen.

DS. JOH. P. VAN MULLEM

Het vijfde wereldcongres der IHEU

DE 'International Humanist and Ethical Union', een wereldomspannende beweging van humanistische organisaties, waarbij ook het Humanistisch Verbond is aangesloten, organiseert in 1970 een wereldcongres in Boston, U.S.A.; het vijfde sinds haar oprichting. Dit was reden genoeg voor de redactie om uitvoerig in te gaan op dit congres en de congressen in het verleden.

'Massachusetts Institute of Technology (M.I.T.)' te Boston (U.S.A.)

HET moderne georganiseerde humanisme heeft voor het eerst in 1952 getoond, dat het een internationaal verschijnsel is. Dat gebeurde op een congres, dat op initiatief van personen en groepen in de Verenigde Staten, Engeland, België, Oostenrijk en Nederland in Amsterdam werd gehouden. Enkele jaren daarvoor was – min of meer onafhankelijk van elkaar – door de engelse en nederlandse humanisten nagegaan of het zin zou hebben, dat hun organisaties zich bij de reeds lang bestaande Wereldunie van Vrijdenkers zouden aansluiten. Tijdens een congres van deze Unie in Rome, waar vertegenwoordigers van bovengenoemde groepen aanwezig waren, bleek echter al spoedig dat doelstelling en aanpak volstrekt anders waren en dat het beter zou zijn een afzonderlijke humanistische samenbinding op internationaal niveau tot stand te brengen. Het zijn vooral H. J. Blackham, toenmalig secretaris van de British Ethical Union – de voorgangster van de British Humanist Association – en dr. J. P. van Praag, oud-voorzitter van het Humanistisch Verbond, geweest die zich daarvoor hebben ingespannen.

HET eerste congres van de internationale humanistische organisatie die toen tot stand kwam – de 'International Humanist and Ethical Union' – is een gebeurtenis geweest, die meer dan

gewone aandacht heeft getrokken. Dat er over de gehele wereld belangstelling voor het humanisme bestond en dat geleerden van naam ertoe behoorden, was iets waar men toch wel van opkeek. Niemand minder dan de beroemde engelse bioloog Sir Julian Huxley was de president van het eerste IHEU-congres en hij sprak daar over de moderne mensbeschouwing. Behalve dat er gesproken werd over de kijk van de humanist op de mens, kwamen ook de volgende onderwerpen aan de orde: wetenschap en democratie; de humanisering van de mens in de samenleving; het programma van het humanisme.

Bij de opening van dat congres verklaarde dr. Van Praag, dat men zich in hoofdzaak met twee zaken diende bezig te houden; namelijk het ontwerpen van een idee over het humanisme op internationaal niveau en de mogelijkheid duurzame contacten tussen humanisme en ethische groepen over de gehele wereld tot stand te brengen.

ONTWIKKELING

DE nieuwe organisatie, die als haar beginselprogramma de zogenaamde Amsterdamse Declaratie aanvaardde, kreeg haar bureau in Nederland. Telde de IHEU bij haar oprichting slechts een klein aantal organisaties, thans om-

vat zij 33 grotere of kleinere organisaties in alle delen van de wereld. Het hoofdbestuur, de Board of Directors, bestaat uit vertegenwoordigers van de belangrijkste aangesloten organisaties maar voor de dagelijkse gang van zaken is een staf van Nederlanders onder voorzitterschap van prof. dr. J. P. van Praag verantwoordelijk. De Board en het daaruit gevormde Executive Committee komen afwisselend eens in de twee jaar bijeen en bepalen het beleid. De IHEU besloot daarnaast ten minste eenmaal in de vijf jaar een congres te organiseren, waarop humanisten van diverse pluimage van gedachten konden wisselen over humanisme in het algemeen en bepaalde problemen in het bijzonder. Tot nu toe zijn congressen gehouden in Amsterdam (1952), Londen (1957), Oslo (1962) en Parijs (1966) en twee regionale conferenties in België en Duitsland.

CONGRES IN BOSTON

HET volgende wereldcongres, dat gehouden zal worden in Boston, U.S.A., is vastgesteld voor 4 t/m 8 augustus 1970. Voor dit congres, waarvan de titel luidt 'Een wereld maken die waard is om in te leven – Hoe kan de mens zijn ontwikkeling in de toekomst beïnvloeden', vragen wij uw bijzondere attentie. Bij een grote belangstelling van Europese zijde zou het mogelijk zijn, dat u voor een misschien hoog maar in ieder geval redelijk bedrag niet alleen een aantrekkelijk congres meemaakt maar ook nog een belangrijk deel van de Verenigde Staten ziet.

De mogelijkheid wordt namelijk overwogen, een charter-vlucht te organiseren van Europa naar de Verenigde Staten. Dit zou een aanmerkelijke besparing op de kosten geven.

PROGRAMMA

ALVORENS u te confronteren met de financiële kant van de zaak, willen wij u wijzen op het programma. Alle bijeenkomsten van het congres vinden plaats in het Massachusetts Institute of Technology (M.I.T.) te Boston. De deelnemers worden ondergebracht in tweepersoons-kamers in aparte gebouwen, die ook bij de universiteit behoren. Na de openingszitting waarop het woord gevoerd zal worden door Jo Grimond, de fractieleider van de Liberalen in het engelse Lagerhuis, zal het programma voor de volgende drie dagen bestaan uit een plenaire zitting ('s morgens) en discussiegroepen ('s middags). Iedere dag zal gewijd zijn aan een ander onderwerp, nl. 'Het jaar 2000', 'Hier en nu' en 'Wat kunnen wij doen?'; doch deze onderwerpen vormen samen één geheel. De voertaal van het congres zal engels zijn. Dat betekent dus, dat in tegenstelling tot voorgaande keren, er geen gelijktijdige vertaling in enige andere taal plaats vindt. Wel kunnen de deelnemers aan de discussiegroepen elkaar onderling helpen de diverse standpunten duidelijk te maken. Natuurlijk wordt ook de gezelligheid niet vergeten. Na de openingszitting zal er een receptie zijn, terwijl het congres afgesloten wordt met een feestelijk diner. Bovendien kunnen zij, die vroeg in Boston aankomen, eerst nog de stad bezichtigen.

VAKANTIEREIZEN

NA het congres zullen er twee tochten door Amerika worden georganiseerd; één langs de Oostkust en één langs de Oost- en Westkust. De reis naar het Westen zal per vliegtuig worden gemaakt. De deelnemers aan de tochten zullen worden ondergebracht in een conferentiecentrum van de American Ethical Union in New Jersey en bij particulieren in het Westen. Zij, die in het Oosten blijven, zullen New York, Washington en omringende gebieden bezoeken, met name het gebouw der Verenigde Naties, het Encampment for Citizenship-project van de AEU, de regeringsgebouwen in Washington en de Bear Mountains. Zij die naar het Westen gaan, zullen een bezoek brengen aan New York, St. Louis, San Francisco, Asilomar, Mission Carmel, Monterey – San Juan Batista.

Amerikaanse Humanisten

verdeeld maar eensgezind

Wij kunnen ons in Nederland druk maken om de hokjesgeest, om de tientallen politieke partijen, verenigingen en kerkgenootschappen maar de Amerikaanse humanisten weten ook raad met verdeeldheid. Zeker zes organisaties op humanistische grondslag zijn in de Verenigde Staten actief, variërend van American Ethical Union tot Association for Humanist Psychology. 'Een principiële reden voor die scheiding der geesten bestaat er eigenlijk niet,' zegt Howard B. Radest. Het is zo gegroeid door historische, soms persoonlijke, soms toevallige redenen. Maar, voegt hij er aan toe, 'u weet het: humanisten zijn individualisten'.

RADEST (40) was pas geleden enkele dagen in Nederland voor een vergadering van het uitvoerend comité van de IHEU (International Humanist and Ethical Union). Nog net even tijd om tussen het vergaderen door te praten over humanisme in Amerika en speciaal over de American Ethical Union, waarvan hij directeur is.

'Ik weet het, het brengt u in verwarring, maar wij beschouwen onszelf als een religieuze groep. Religieus in de zin zoals Whitehead dat aanduidde: 'hoe de mens tegenover zijn eenzaamheid staat' of Hawon: 'het allerbelangrijkste in het leven; een identificatie met de uiterste waarden'. Wij noemen ons religieus óók om een monopolie van de godsdiensten te doorbreken.'

Radest noemt de verhouding met de kerken overigens de laatste tijd goed. Er zijn contacten op diverse niveaus met bijvoorbeeld katholieken, zij het niet zo officieel als dat in Nederland het geval is.

PRAKTISCH WERK

HET werk van de American Ethical Union is in de eerste plaats praktisch gericht. Er worden veel zomerkampen en cursussen gehouden voor studenten, teenagers en volwassenen. Er zijn speciale sociale projecten in de zuidelijke staten geweest, die zo succesvol verliepen dat ze door andere organisaties overgenomen werden, en bijscholingscursussen voor kinderen in arme staten die mede hierdoor op colleges toegang kregen. Door de aard van de Amerikaanse samenleving, beklemtoont Radest, is het werk in de eerste plaats lokaal gericht. De AEU is eigenlijk een federatie van zo'n dertig gemeenschappen, hoofdzakelijk aan de oostkust, maar de laatste jaren ook sterk in opkomst in het midden-westen en in Californië.

DE grootste invloed heeft de AEU op lokaal niveau, door samenwerking met andere organisaties, kerkelijk en niet-kerkelijk. Dat is noodzakelijk gezien het geringe ledental: 5000 (op een bevolking van 200 miljoen!)

Toch oefent de AEU ook op federaal niveau druk uit. Sinds enkele jaren bezit zij (weer met steun van andere humanistische groepen) door een bureau in Washington over een lobby in de regeringszetel. De regelmatige publieke verklaringen over onderwerpen als abortus, echtscheiding, rassenkwesties mogen dan nationaal weinig aandacht krijgen, toch kunnen humanisten die voor Congres-commissies getuigen veel nuttig werk doen. Radest: 'Al in 1964 pleitten wij voor terugtrekking van de VS uit Vietnam, maar om in Amerika de kranten te halen kun je het best een bom laten ontploffen'.

'ONS ledental is klein, de mensen betalen gemiddeld zo'n 200 tot 300 dollar, dus moet vrijwel al het werk vrijwillig gebeuren. Er zijn maar twee beroepsmensen in dienst, dat ben ik en mijn assistent. Maar met vrijwillige inzet van advocaten bijvoorbeeld hebben wij het sinds 1948 in een aantal proefprocessen voor het Hooggerechtshof tot een goed einde gebracht. Een aantal dingen als verplicht bidden en godsdienstonderwijs op scholen en de eedsaflegging voor de rechtbank hebben wij succesvol bestreden. We hebben geen raadslieden in het leger, om de eenvoudige reden dat de meningen daarover binnen de AEU nog te verdeeld zijn. De meerderheid wil niet accepteren dat dergelijke mensen deel moeten uitmaken van het militaire apparaat, dat ze een rang krijgen en zich daardoor conformeren. We houden het daarom nog steeds op de hulp die we aan jongeren buiten het leger bieden, ook in zaken van dienstplicht en dienstweigering. Hier zit het woordje 'religieus' ons niet mee, want er is wel een flink aantal kritische dienstplichtigen maar die schoppen tegelijkertijd tegen alles wat zelfs maar naar godsdienst ruikt. Er is bovendien een communicatieprobleem, want onze mensen die dit werk vrijwillig doen, zijn meestal ook nog boven de dertig, wat het contact bemoeilijkt.'

Houtsnede Han Krug

Het vijfde wereldcongres der IHEU

De chartervlucht van Amsterdam via Engeland naar Boston en terug van New York via Engeland naar Amsterdam zal slechts mogelijk zijn, als wij er in slagen met alle Europese deelnemers een vliegtuig van 150 personen te vullen. De heenreis zal dan plaatsvinden op zondag 2 augustus, de terugreis op zondag 23 augustus, zodat men op maandag, 24 augustus weer in Holland terug zal zijn.

De hierna te noemen prijzen geven wij onder voorbehoud; op dit moment kan n.l. nog geen rekening worden gehouden met toekomstige prijsontwikkelingen. De prijs van het congres, waarin de kosten voor alle maaltijden en overnachtingen tijdens het congres zijn begrepen, bedraagt voor de Europese deelnemers \$ 140,- (± f 500,-). Wanneer u met de chartervlucht meegaat, kosten vlucht en congres u \$ 310,- (± f 1.100,-). Volgens Amerikaanse opgave zult u rekening moeten houden met ± \$ 25 zakgeld

tijdens het congres. Als u na het congres familie wenst te bezoeken of op eigen houtje rond wilt trekken, zult u natuurlijk zelf moeten berekenen hoeveel u dat gaat kosten. Wenst u echter deel te nemen aan een der genoemde tochten, dan moet u rekenen op \$ 155,- (± f 560,-) voor de Oostkust en \$ 255,- (± f 920,-) voor de Oost- en Westkust. Daar komt dan nog een geschat zakgeld van respectievelijk \$ 50,- en \$ 95,- bij. Ook in deze prijzen zijn kosten van vervoer, maaltijden en overnachting begrepen.

AANMELDING

INDIEN u belangstelling hebt voor dit IHEU congres, wordt u verzocht u zo spoedig mogelijk in verbinding te stellen met de IHEU, Postbus 114, Utrecht. Er zijn reeds 58 belangstellenden voor de chartervlucht! Geef u dan tegelijk op met hoeveel personen u wilt gaan en welke mogelijkheid u kiest:

	chartervlucht	congres	Oostkust	Oost- en Westkust	totaal
A	± f 600,-	+ ± f 500,-			= ± f 1.100,-
B	± f 600,-	+ ± f 500,-	+ ± f 560,-		= ± f 1.660,-
C	± f 600,-	+ ± f 500,-		+ ± f 920,-	= ± f 2.020,-

GEEN toekomst dus voor de American Ethical Union, ook al gezien het vrijwel te verwaarlozen ledenaantal?

HOWARD RADEST: 'Vergeet niet, we mogen dan 5000 leden hebben, maar ook wij vertegenwoordigen wel, nou, 20? 30? keer dat aantal. Die groep wil niet groeien maar dat zit 'm in verschillende dingen. In de eerste plaats wilde die groep ook vroeger niet groeien, geen propagandá en zo (hetgeen er onder meer toe leidde dat wij nog steeds zonder perschef zitten, wat natuurlijk uit den boze is). Verder willen de meeste Amerikanen zich beslist met een godsdienst verbinden, maar zoiets totaal verschillend als de AEU; nee. Tenslotte is ons land een niet-intellectueel land en aangezien de humanistische traditie een intellectuele traditie is, vormt dat een groot probleem.'

EN de studenten-revolte dan? Los Angeles? Berkeley? Biedt dat geen perspectief?

Radest: 'Ik heb met die opstandige studenten uitstekende contacten. Hun generatie wil zich niet organiseren, niet institutionaliseren maar ze leren het wel. Het gekke is, ze zijn niet georganiseerd maar ze verwachten wel georganiseerde hulp. Ik hoop, dat ze niet door schade en schande wijs moeten worden want als rechts zich wel organiseert, kan links daar niet zonder meer tegen overeind blijven'.

CASPER VOGEL

HET HUMANISTISCH OPLEIDINGSINSTITUUT

verzorgt de opleiding voor functies in de humanistische beweging. In september a.s. begint een nieuwe cursus voor de scholing van:

A: GEESTELIJKE RAADSLIEDEN

B: VORMINGSLEIDERS

De cursus duurt drie jaar. Gedurende twee jaar worden in de periode september tot en met juni colleges gegeven te Utrecht, 's zaterdags om de veertien dagen van 14-18 uur. In het derde jaar valt een stage. De cursus houdt rekening met het feit dat de cursisten doorgaans een dagtaak vervullen.

Vakken zijn: humanistiek, filosofie, andragogie/pedagogiek, groepswork, kennis van het christendom en de bijbel, kennis van de niet westerse religies en sociologie.

Vereisten zijn: een middelbare schoolopleiding en enige jaren voortgezette studie. Leeftijdsgrenzen tussen 25 en 35 jaar. Humanistische gezindheid.

Een commissie van toelating beoordeelt alle aanmeldingen. Mogelijkheden bestaan voor het vervullen van vrijwillige of professionele functies na afloop van de studie.

Cursusgeld: f 400,- gedurende de eerste twee jaar en f 200,- gedurende het derde jaar.

Inlichtingen en aanmeldingen (zo spoedig mogelijk) bij het Instituut, postbus 114, Oudegracht 152, Utrecht, telefoon (030) - 24641.

Zo juist verschenen

HUMANISME

ook uw kijk op het leven?

door C. H. Schonk

Een boekje over het humanisme waarop lang is gewacht. In eenvoudige, heldere taal zet de schrijver de humanistische principes en de humanistische kijk op het leven uiteen.

Het vermogen van de auteur om moeilijke dingen op voor ieder begrijpelijke manier duidelijk te maken, hangt ongetwijfeld samen met zijn eigen levensgeschiedenis. Hij begon op dertienjarige leeftijd als spoeljongen, gaf later leiding aan wetenschappelijke onderzoeken en nam in 1950 de leiding op zich van de humanistische geestelijke verzorging in de arbeiderskampen. Hij heeft veel gespreksgroepen geleid en ook daarmee contact gehouden met de zoekende en vragende mens.

U kunt dit boekje bestellen door storting of overschrijving van f 4,50 op postrekening 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht.

Voor twee eerste-jaars studenten worden in Delft kamers gezocht. Zij die dit kunnen aanbieden of over adressen beschikken, waar daartoe mogelijkheden zijn, gelieve dit ondergetekende te berichten

W. C. Koppenberg,
Penn. Intern. Hum. & Ethical Union,
Henri Zagwijnstraat 4III,
Amsterdam - Nieuw Zuid.
Tel.: (020) 73 85 69.

MENS EN KOSMOS

25e jaargang

Tweemaandelijks tijdschrift, gewijd aan de studie van wijsbegeerte, religie en geestelijke stromingen.

Redactie: B. Bloemsma, Drs. L. C. Fretz, Dr. H. Groot, Mr. N. Kluwer, P. Krug en Dr. D. H. Prins.

Abonnementsprijs f 16,- per jaar (6 nummers). Losse nummers f 3,-.

Vraagt toezending gratis proefnummer en catalogus van uitgaven op geestelijk gebied bij de uitgever N. KLUWER-DEVENTER.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

De dood verandert

Zojuist verscheen onder bovengenoemde titel een pocket. Hierin trachten schrijvers van verschillende richting duidelijk te maken wat voor hen de dood betekent

112 pag. f 3,25

Te bestellen door storting of overschrijving van f 3,25 op postrekening 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht.

INDEX-CIJFERS

van de kosten van het levensonderhoud voor gezinnen van hoofd- en handarbeiders (exclusief sociale lasten) volgens opgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

1958	117	
1959	118	stijging 0,85 %
1960	121	„ 2,54 %
1961	123	„ 1,65 %
1962	127	„ 3,25 %
1963	132	„ 3,94 %
1964	140	„ 6,06 %
1965	147	„ 5,00 %
1966	156	„ 6,12 %
1967	161	„ 3,21 %
1968	167	„ 3,73 %
1969	?	

Omdat „Aurora” het kapitaal van alle op Index-Benaderingsvoorwaarden gesloten verzekeringen met de bovengenoemde percentages heeft verhoogd, hebben de verzekerde bedragen hun koopkracht behouden.

Hoe gaat dit verder?

In de brochure „Index-Benadering, Hoe en Waarom” wordt verteld op welke wijze „Aurora” haar verzekerden een zoveel mogelijk waardevaste levensverzekering biedt.

N.V. LEVENSVZERKERING-MAATSCHAPPIJ

Aurora

Nachtwachtlaan 20, Postbus 9200 Amsterdam - Telefoon 78 33 55